

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 8.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.8.50>

УДК 339.727.22:330.22(477)

Н. В. Поліщук,

*д. е. н., професор, професор кафедри фінансів і банківської справи,
Донецький національний університет імені Василя Стуса*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8037-0471>

В. Р. Гуменюк,

аспірант, Донецький національний університет імені Василя Стуса

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-8244-2949>

А. Р. Побережна,

здобувач освітнього ступеня «Бакалавр»,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-3334-7785>

ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

N. Polishchuk,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance
and Banking, Vasyl Stus Donetsk National University*

V. Humenyuk,

Postgraduate student, Vasyl Stus Donetsk National University

A. Poberezhna,

Candidate of educational degree «Bachelor»,

Vasyl Stus Donetsk National University

ATTRACTION OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS INTO THE ECONOMY OF UKRAINE

Стаття присвячена дослідженню залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в економіку України. Проаналізовано динаміку індексу інвестиційної привабливості економіки України та надходження прямих іноземних інвестицій протягом 2015-2024 рр. Досліджено головні чинники, що впливають на залучення ПІІ, в тому числі політичну та економічну стабільність, інвестиційну привабливість країни. Окрему увагу приділено аналізу надходження ПІІ в економіку України. Провідними країнами-інвесторами виступають Нідерланди, Кіпр та США. Водночас, висвітлено основні виклики, які постають перед державою під час економічної кризи, спричиненою COVID-19 та військовими діями на території України. В процесі дослідження обґрунтовано важливість впровадження напрямів реформ для економічного розвитку України, які є необхідною умовою для забезпечення стійкого економічного розвитку країни.

The article is devoted to the study of foreign direct investment in the economy of Ukraine. The dynamics of the investment attractiveness index of the Ukrainian economy and the inflow of foreign direct investment during 2015-2024 are analyzed. The main factors influencing the attraction of FDI are studied, including political and economic stability, and the investment attractiveness of the country. It is proved that foreign direct investment is one of the main sources of attracted capital, which not only provides financial support for the economy, but also acts as a key factor for creating jobs and increasing the competitiveness of national production.

Special attention is paid to the analysis of the inflow of foreign direct investment into Ukraine from investor countries, namely: the leading investors are the Netherlands, Cyprus and the USA. At the same time, the main challenges facing the state during the economic crisis caused by COVID-19 and military operations on the territory of Ukraine are highlighted. The study substantiated the importance of implementing reform directions for the economic development of

Ukraine, which are a necessary condition for ensuring sustainable economic development of the country.

Innovative reforms were proposed to stimulate the country's economic development, including: developing strategies to support small and medium-sized businesses; stimulating investments through tax reform and reducing regulatory barriers; increasing transparency of management processes in the public sector; developing transport infrastructure; new training and human capital development programs; digital platforms and automated processes, etc.

The analysis shows that factors influence the attraction of foreign direct investment. To overcome the barriers that prevent their attraction, it is necessary to implement systemic changes covering the legislative, institutional and economic spheres. Only under conditions of comprehensive reform is it possible to create an attractive investment climate in the country.

Prospects for further research are to develop effective models of interaction between the state and investors to improve the country's investment climate.

Ключові слова: *прямі іноземні інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, економічний розвиток.*

Keywords: *foreign direct investment, investment climate, investment attractiveness, economic development.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Основним інструментом тривалого економічного зростання для країни є інвестиції. Прямі іноземні інвестицій (ПІІ) є одним із основних джерел залученого капіталу, який не лише забезпечує фінансову підтримку економіки, але й виступає ключовим чинником для створення робочих місць, підвищенню конкурентоспроможності національного виробництва.

Проте, незважаючи на численні переваги, які несуть ПІІ, багато країн стикаються з проблемами їх залучення, в тому числі і Україна. До них

належать інституційна слабкість, високий рівень корупції, нестабільна фіскальна політика та низький рівень захисту інвесторів, усе це стримує інвесторів, тому постає необхідність у аналізі залучення ПІІ в економіку країни, а також пошуку ефективних механізмів їх стимулювання.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Дослідження прямих іноземних інвестицій проводили такі вітчизняні і зарубіжні вчені, зокрема: Бовкун О. [3], Колєсник Є. [1], Настич І. В. [5], Поліщук Н. [4], Сіліна І. С. [1], Стахів Г. [2], Тимоць М. [2], Тимошенко Н. [8], Шевченко Н. [1] та інші.

Враховуючи дослідження науковців слід відмітити необхідність подальших пошуків вирішення актуальних проблем залучення ПІІ в економіку України в умовах воєнного стану.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження сучасного стану і динаміки залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України та визначення чинників, які впливають на їх стимулювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Прямі іноземні інвестиції – це довгострокові вкладення в економіку країни нерезидентами, певних активів чи ресурсів [1]. Ці капіталовкладення допомагають розвиватися країні, реалізовувати великі проєкти, використовувати новітні технології тощо [2].

Надходження ПІІ є ключовим елементом зовнішнього фінансування для країн які прагнуть розвитку. Вони є основним джерелом фінансування, розширюють експортний потенціал, створюють більше робочих місць, знижують рівень безробіття, забезпечують доступ до фінансових ресурсів.

Вкладення прямих іноземних інвестицій за більшістю визначень, в першу чергу, означає довгострокове отримання прибутків і здійснення контролю з боку іноземного інвестора за об'єктом інвестування [3, с. 34].

ПІІ мають численні переваги перед іншими формами економічної підтримки. Вони сприяють підвищенню ефективності економіки країни-

одержувача, внесенням новітніх технологій у виробництво і сприяють зниженню боргового навантаження [4].

Повномасштабне вторгнення на територію України має негативні наслідки для інвестиційного клімату країни. Інвестори стали обережнішими й більш схильними до уникання ризиків, що призвело до зниження обсягів інвестицій [5].

Про інвестиційний клімат країни свідчить індекс інвестиційної привабливості, який є інтегральним показником, що розраховується як середнє арифметичне оцінок п'яти аспектів інвестиційного клімату. Індекс інвестиційної привабливості економіки України наведено на рис. 1.

Рис. 1. Індекс інвестиційної привабливості економіки України протягом 2015-2024 рр.

Джерело: сформовано на основі [6].

Індекс інвестиційної привабливості економіки України має середнє значення і у 2024 році становив 2,49 бали з 5 можливих. За останні роки індекс інвестиційної привабливості економіки України зазнав коливань, що обумовлено пандемією COVID-19 та військовим конфліктом і зростанням ризиків для інвесторів.

Індекс інвестиційної привабливості є орієнтиром для інвесторів про доцільність вкладень в економіку країни, що підтверджують надходження

ПІІ в економіку України. Динаміка надходжень прямих іноземних надходжень в економіку України наведена на рис. 2.

Динаміка ПІІ має циклічний характер, що пов'язано із початком військового конфлікту на території України у 2014-2015 рр.; глобальною економічною кризою в 2020-2021 рр, яка була зумовлена пандемією COVID-19; повномасштабним вторгненням на територію України у 2022 році. Це найнижчі показники прямих іноземних інвестицій в економіку України за останні 20 років. З досвіду попередніх криз відомо, найперше, що страждає в її період – це інвестиційна діяльність [8, с. 200].

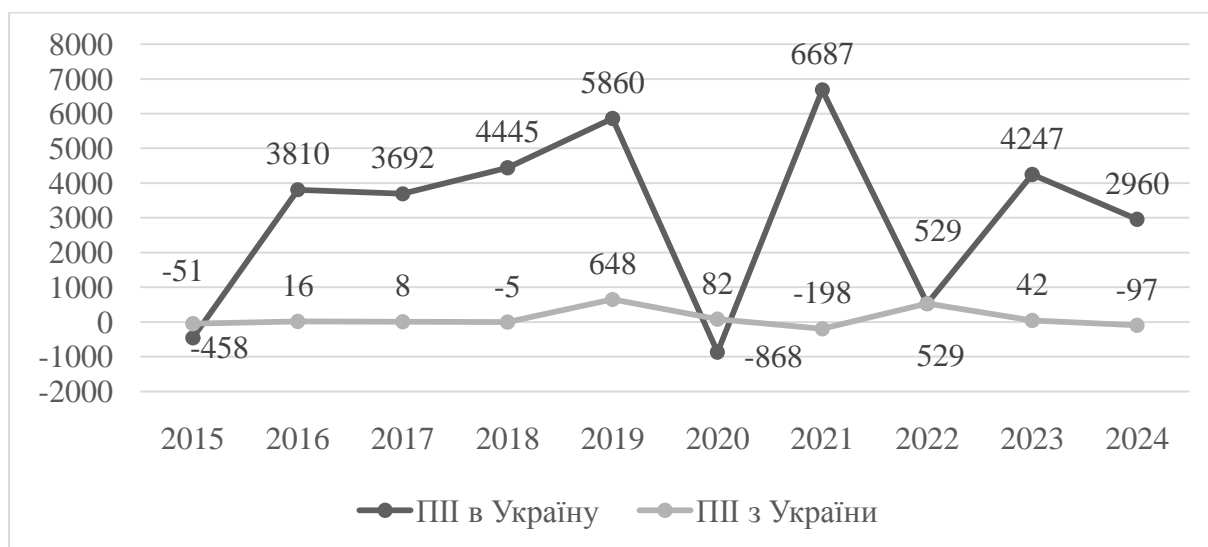

Рис. 2. Динаміка прямих іноземних інвестицій в економіку України протягом 2015 – 2024 рр., млн. дол. США.

Джерело: сформовано на основі [7].

Основними країнами, які активно залучають кошти в розвиток економіки України є країни-інвестори, лідерами серед яких виступають Нідерланди, Кіпр та США, вони є провідними інвесторами для фінансового розвитку України (рис. 3). Інвестиції інших країн, значно менші в порівнянні з лідерами, проте впливають на економічний розвиток та економічну стійкість.

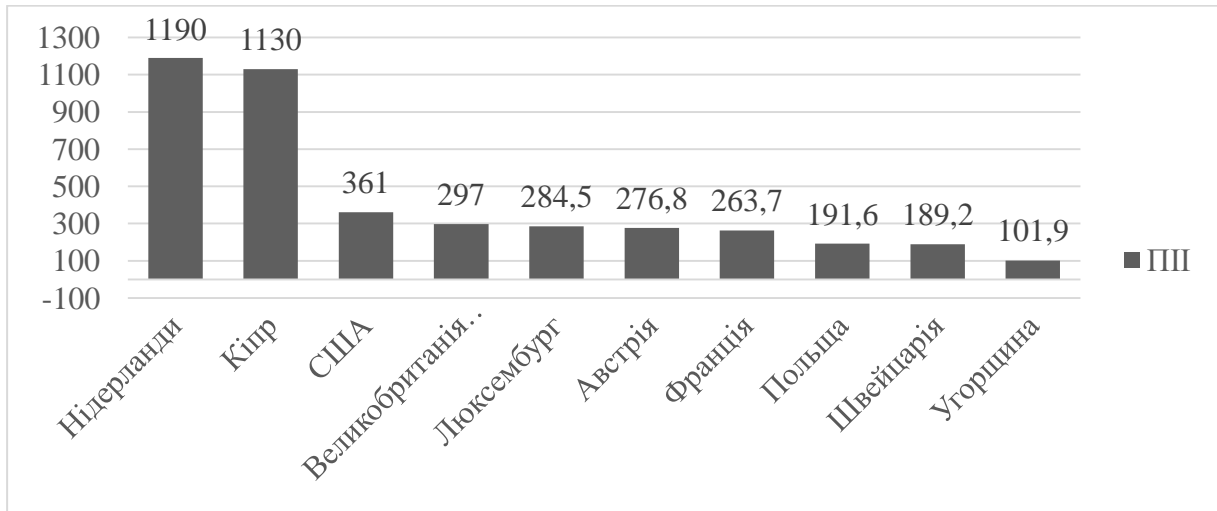

Рис. 3. Надходження іноземних інвестицій в Україну за 2024 рік, млрд доларів США.

Джерело: сформовано на основі [9].

Так як Україна є аграрною країною, найбільш інвестиційно привабливим є сільське господарство, тому найбільша частка інвестицій надходить саме в цей сектор економіки країни (рис. 4).

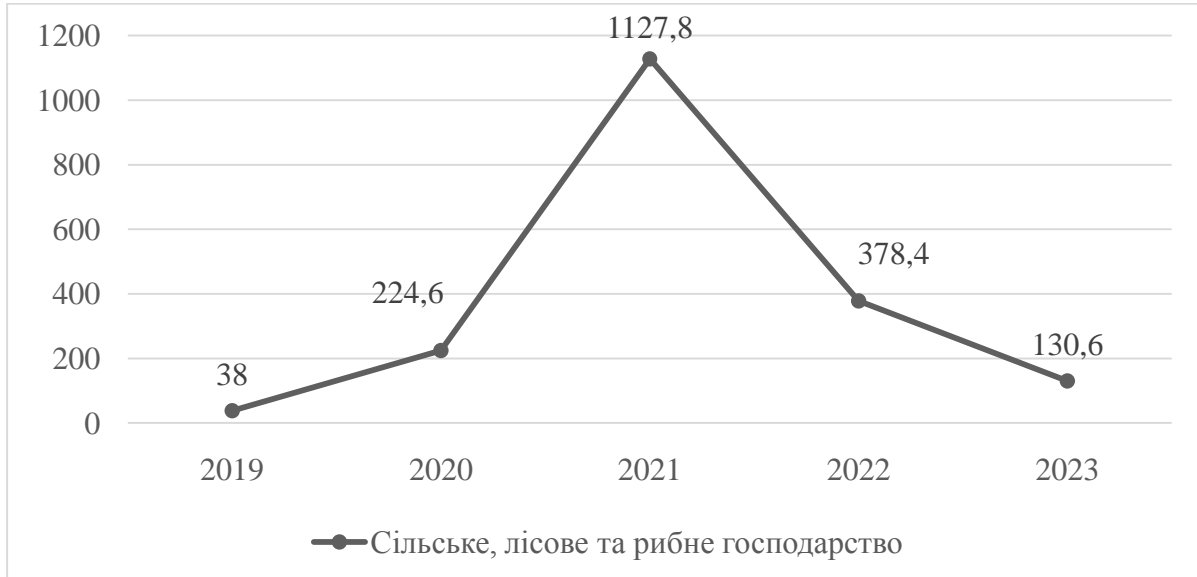

Рис. 4. Залучення прямих іноземних інвестицій в сільське господарство України, млрд доларів США.

Джерело: сформовано на основі [10].

На рис. 4 зображено динаміку залучення ПІІ у сільське господарство України протягом 2019-2023 рр. Найвищий показник зафіксовано в 2021 році, що свідчить про зростання інвестиційного інтересу до аграрного

сектору України. У 2022 році спостерігається спад інвестицій, що обумовлено військовими діями на території України.

Падіння обсягів ПІІ у сільське господарство свідчить про потребу в нових стратегічних підходах до економічного розвитку країни. Це підкреслює необхідність формування більш збалансованої політики, яка враховує потенціал інших секторів економіки. На рис. 5 представлено перелік ключових сегментів, здатних забезпечити стійке економічне зростання для України.

Ключові сегменти, на нашу думку, забезпечують розвиток економіки держави, та мають значний потенціал до зростання [10]. Попри військовий стан, український бізнес демонструє стійкість. За підсумками 2024 року Міністерство економіки оцінює зростання реального ВВП на 3,6% [5].

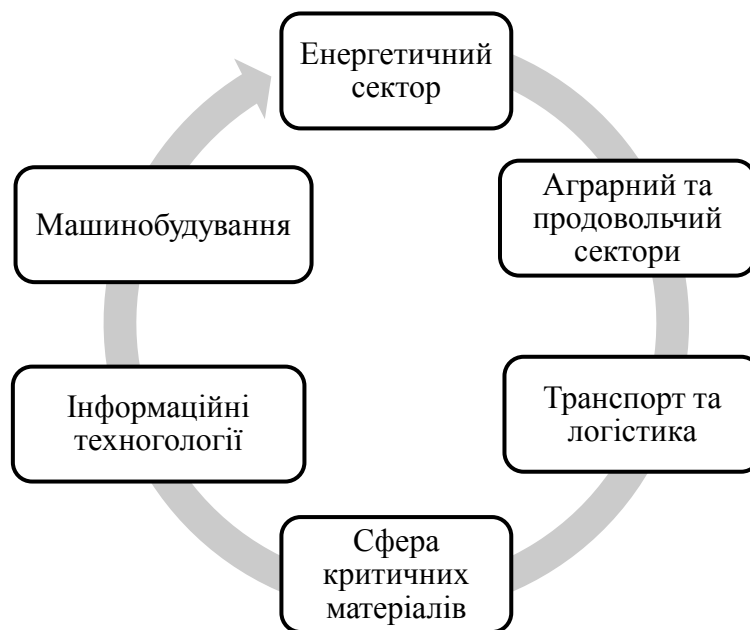

Рис. 5. Ключові сегменти для залучення інвестицій та економічного відновлення країни.

Джерело: сформовано на основі [11].

На рис. 6 представлено основні фактори, які впливають на формування інвестиційного клімату держави. Найбільш вагомими факторами формування інвестиційного клімату України є політична стабільність, податкова політика та правова система. Взаємозалежність цих елементів підкреслює важливість у створенні інвестиційної привабливості для інвесторів.

Рис. 6. Фактори формування інвестиційного клімату в Україні.

Джерело: сформовано авторами.

Серед негативних факторів залишаються військові дії на території України, корупція, слабка судова система, тіньова економіка тощо [5].

Враховуючи вплив факторів на формування інвестиційного клімату України, необхідно для мінімізації ризиків провести інноваційні реформи, які на нашу думку, будуть стимулювати економічний розвиток України, що дозволить зменшити ризики для інвесторів і сформувати ефективну модель сталого економічного зростання (рис. 7).

Запропоновані напрями економічного розвитку сприятимуть: збільшенню кількості інноваційних підприємств, що зумовить загальний економічний ріст, і Україна стане більш привабливою для внутрішніх і зовнішніх інвесторів завдяки стабільному бізнес-клімату; створенню нових робочих місць та розвитку інфраструктури, що позитивно вплине на рівень зайнятості та зменшить рівень безробіття; відкритті платформи для контролю використання бюджетних коштів, що забезпечить довіру населення до державних органів.

Враховуючи вплив факторів на формування інвестиційного клімату України, необхідно для мінімізації ризиків провести інноваційні реформи, які на нашу думку, будуть стимулювати економічний розвиток України, що дозволить зменшити ризики для інвесторів і сформувати ефективну модель сталого економічного зростання (рис. 7).

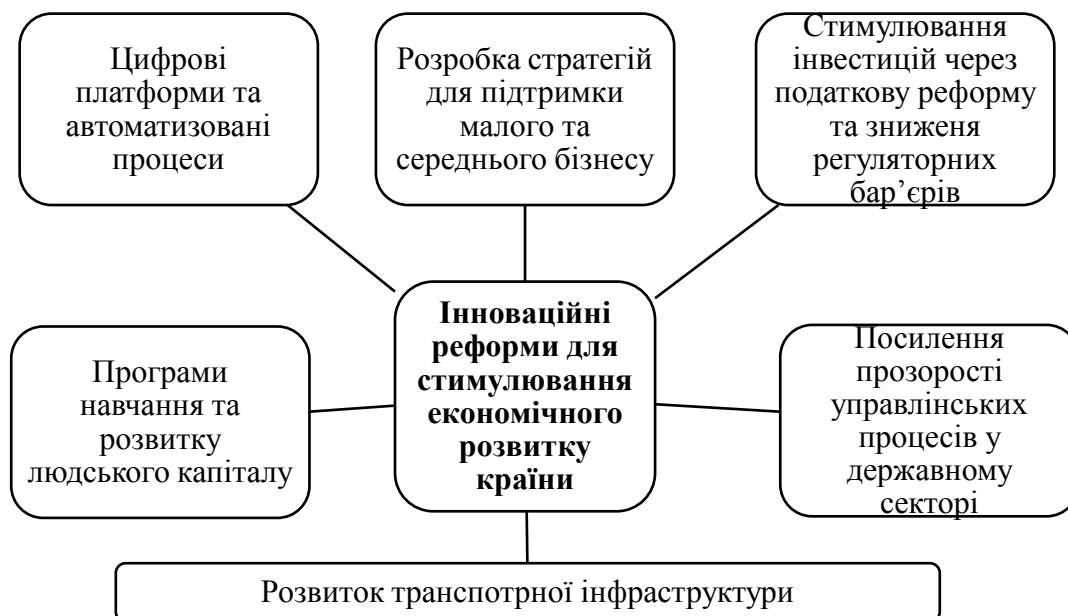

Рис. 7. Ключові напрями реформи для економічного розвитку України.

Джерело: сформовано авторами.

В умовах післявоєнного відновлення країни ПІІ будуть відігравати особливо важливу роль, оскільки сприятимуть впровадженню новітніх технологій, інтеграції у світові економічні процеси та підвищенню довіри з боку міжнародної спільноти. Для успішного залучення інвесторів необхідно забезпечити прозорі правила ведення бізнесу, надійну судову систему, гарантії захисту прав власності та стабільне макроекономічне середовище.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Залучення прямих іноземних інвестицій відіграє ключову роль у забезпеченні сталого економічного розвитку країни, що не тільки забезпечує приплив фінансових ресурсів, але й сприяє впровадженню сучасних технологій,

інноваційного досвіду та управлінських практик. В умовах глобалізації потрібно не лише залучати інвесторів, а й утримувати їх, забезпечуючи стабільне бізнес-середовище.

Однак, проведений аналіз свідчить, що на шляху залучення ПІІ впливають різні фактори, зокрема: економічна та політична стабільність, податкова політика, правова система, природні ресурси тощо. Для подолання бар'єрів, які перешкоджають залученню ПІІ необхідно впроваджувати системні зміни, що охоплюють законодавчу, інституційну та економічну сфери. Тільки за умов комплексного реформування можливо створити інвестиційно привабливий клімат в країні.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці ефективних моделей взаємодії між державою та інвесторами щодо покращення інвестиційного клімату країни.

Література

1. Шевченко Н. І., Колеснік Є. О., Сіліна І. С. Вітчизняний та зарубіжний досвід інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 22. С. 78-84.
2. Тимоць М., Стахів Г. Фінансові аспекти залучення іноземних інвестицій в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, 2023, № 47. URL: <https://surl.li/echkgu> (дата звернення: 28.03.2025).
3. Бовкун О. Статистичний аналіз прямих іноземних інвестицій в Україні. *Sciences of Europe*. 2022. № 103. С. 33-37. URL: <https://surl.li/psutph> (дата звернення: 28.03.2025).
4. Поліщук Н. В., Янішевський Б. С. Концептуальні підходи щодо підвищення ефективності залучення прямих іноземних інвестицій. *Інфраструктура ринку*, 2024. № 78. С. 93-97.
5. Настич І. Як війна вплинула на інвестиційний клімат України. Думки експертів. URL: <https://surl.li/fkktss> (дата звернення: 28.03.2025).

6. Інвестиційний індекс. *Європейська Бізнес Асоціація*. URL: <http://eba.com.ua> (дата звернення: 30.03.2025).
7. Прямі іноземні інвестиції (2002-2024). Ставки, індекси, тарифи. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 27.03.2025).
8. Тимошенко Н., Вишне夫ська А. Аналіз інвестиційної привабливості економіки України. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: зб. тез доп. III Міжнар. наук.-практ. конф.* 2023. С. 200-201.
9. Іноземні інвестиції в Україну зростають: хто вкладає найбільше коштів в українські компанії? Visit Ukraine - SERVICE PORTAL ABOUT UKRAINE 24/7. URL: <https://surl.li/gtsfqo> (дата звернення: 28.03.2025).
10. Статистика зовнішнього сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#5> (дата звернення: 27.03.2025).
11. Які галузі економіки України мають найбільший потенціал зростання. Дніпропетровське Інвестиційне агенство. URL: <https://surl.li/ylbcve> (дата звернення: 28.03.2025).
12. Market K. Y. Які галузі економіки України мають найбільший потенціал зростання. *Дослідження ринку та конкурентний аналіз*. URL: <https://surl.li/jfchyj> (дата звернення: 28.03.2025).

References

1. Shevchenko, N.I. Kolesnik, Y.O. and Silina, I.S. (2018), “Domestic and foreign experience of innovative activity of business entities”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 22, pp. 78-84.
2. Tymots, M. and Stakhiv, H. (2023), “Financial aspects of attracting foreign investment under martial law”, *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 47, available at: <https://surl.li/echkgu> (Accessed 28 Mar 2025).
3. Bovkun, O. (2022), “Statistical analysis of foreign direct investment in Ukraine”, *Sciences of Europe*, vol. 103, pp. 33-37, available at: <https://surl.li/psutph> (Accessed 28 Mar 2025).

4. Polishchuk, N.V. and Yanishhevskiy, B.S. (2024), “Conceptual approaches to increasing the efficiency of attracting foreign direct investment”, *Infrastruktura rynku*, vol. 78, pp. 93-97.
5. Nastych, I. (2025), “How the war affected Ukraine’s investment climate. Expert opinions”, available at: <https://surl.li/fkktss> (Accessed 28 Mar 2025).
6. European Business Association (2025), “Investment index”, available at: <http://eba.com.ua> (Accessed 30 Mar 2025).
7. Minfin (2025), “Foreign direct investment (2002-2024). Rates, indices, tariffs”, available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (Accessed 27 Mar 2025).
8. Tymoshenko, N. and Vyshnevskaya, A. (2023), “Analysis of investment attractiveness of Ukraine’s economy”, *Business, innovations, management: problems and prospects: proceedings of the III International scientific and practical conference*, pp. 200-201.
9. Visit Ukraine – Service Portal About Ukraine 24/7 (2024), “Foreign investment in Ukraine is growing: who invests the most in Ukrainian companies?”, available at: <https://surl.li/gtsfqo> (Accessed 28 Mar 2025).
10. National Bank of Ukraine (2025), “External sector statistics”, available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#5> (Accessed 27 Mar 2025).
11. Dnipropetrovsk Investment Agency (2024), “Which sectors of Ukraine's economy have the greatest growth potential”, available at: <https://surl.li/ylbcve> (Accessed 28 Mar 2025).
12. Market, K.Y. (2024), “Which sectors of Ukraine's economy have the greatest growth potential”, *Market research and competitive analysis*, available at: <https://surl.li/jfchyj> (Accessed 28 Mar 2025).

Стаття надійшла до редакції 15.08.2025 р.